

гоуб, каж, вільк.

Закономірним у мові русинів вважає дослідник наявність варіантних форм - коприва і покрива, гавоан і гарван, повраз і порваз /пор. у словаків: rokriya, navran, rovrazho/. Співставляючи різні говори і діалекти, В.Гнатюк з'ясовує, під впливом якої мови кожен з них перебував: словацької, польської, мадярської чи іншої, враховує чергування букво- і звукосполучень у різних позиціях, місце наголосу, специфіку закінчень, особливості відмінювання різних частин мови і т.п.

Праці В.Гнатюка як органічне продовження досліджень І.Франка, Я.Головацького та інших мовознавців мають безсумнівну фактологічну вартість у вивченні мовних контактів українців і інших народів, що населяють лінгвістично цікавий регіон Карпат.

ЛЮДМИЛА ПАРХОНЮК

/ Тернопільський педінститут /

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК ПРО "ВСЕСЛОВ"ЯНСЬКУ"
ТА "СВІТОВУ" МОВИ З ПОГЛЯДУ СЬОГОДЕННЯ

Праці В.Гнатюка - це в основному рецензії, відгуки на події в суспільному та культурному житті як Західної України, так і всього слов'янського світу - стосовно світової мови та ролі й місця мови російської у слов'янському світі зберігають актуальність і в наш час. Адже саме сьогодні ми обговорюємо питання про функції та статус як російської мови в Радянському Союзі, так і національних мов союзних, автономних республік, країв і областей. Тому не випадково у всіх республіках з'явилися Закони про державність їхніх національних мов: це одна з форм самозахисту цих мов від асимілятивного впливу мови російської. І як відповідь на це - Указ

про обов'язковість для всіх народів Союзу російської мови. Указ, який викликав далеко неоднозначну реакцію у всіх республіках.

Що ж подумав з цього приводу В.Гнатюк? Він вважав, що з часом, коли росіяни відмовляться від панславізму, тобто від претензій на всеслов'янське панування, російська мова стане всеслов'янською. Однак це буде за умови, що всі інтелігентні слов'яни добровільно ознайомляться з російською мовою, яка стане для них засобом міжслов'янського спілкування, так само, як англійська в германців, як французька в романців. Це станеться ще за однієї умови: якщо вибір російської мови як засобу всеслов'янського спілкування не потягне за собою занепаду інших слов'янських мов, як великих, так і малих народів.

Чому саме російська мова стане "органом порозуміння між слов'янами"? По-перше, таку функцію може виконувати лише жива мова /В.Гнатюк не довіряв мовам штучним/ якогось великого за чисельністю слов'янського народу. По-друге, велику роль у виборі російської мови як засобу всеслов'янського спілкування відіграють, на думку В.Гнатюка /стаття "Всеслов'янин із Куликова"/, такі чинники: 1/ природа мови /російська мова має давню літературну традицію, це слов'янська мова/; 2/ політичні та географічні умови /це мова царської Росії, яка претендує на роль місіонера і навіть культуртрегера у всьому слов'янському світі; це мова Росії, що займає два материки/; 3/ розширення функціонування російської мови у двох частинах світу - Європі та Азії /тому російська мова - це "культурно-літературне огниво" у зносинах між Європою та Азією/.

Таким чином, вважає В.Гнатюк, російська мова стане засобом міжслов'янського спілкування та єднання при дотриманні кількох, наголошуємо /це дуже актуально сьогодні/, умов: 1/ якщо це буде добровільний для інтелігенції усіх слов'янських народів вибір,

вибір, а не нав'язування; 2/ якщо цей добровільний вибір не потягне за собою занепаду слов'янських культур, передовсім літератур /саме так, без занепаду своїх культур, живуть і творять романці та германці/. Чингіз Айтматов сказав у минулому році стосовно російської мови у Радянському Союзі: "живи сам /язык - Л.П./, но дай жить и другим". Це теза В.Гнатюка, повторена іншим діячем на іншому культурно-історичному витку.

Із висловленого вище В.Гнатюк постає перед нами як істинний інтернаціоналіст і патріот, як справжній інтелігент, якому органічно чужі і неприйнятні національна замкнутість і відрубність, національне чванство та зазнайство. Він постає перед нами як справжній, всебічноосвічений, високоосвічений культурний діяч, яким має пишатися українська культура.

ОЛЕНА ГУЗАР

/Тернопільський педінститут /

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК І МОВНІ
ДИСКУСІЇ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Українська мова на зламі ХІХ і ХХ століть все ще не мала повноправного статусу. У кінці ХІХ століття, коли українська народна мова в художній літературі пройшла вже столітній шлях свого розвитку, а в публіцистиці зайняла вагомe місце і почала успішно розвиватись у науці /Записки НТШ/, не було ще єдиної літературної норми. Не було з огляду на історичне розмежування української етномовної території і через відсутність державності. Отже, як справедливо зазначив Ю.Шевельов, в таких умовах "мовне питання неминуче перестав бути тільки лінгвістичним, чи краще сказати безпосередньо лінгвістичним, а стає також - і часто насамперед